

HOL LÁNGOT APRÓZ MATT OPÁLTÜKÖR

Dunajcsik Mátyás: Víziváros

Rémlik, hogy egyetemi oktatóként valami közöm volt Dunajcsik Mátyás felvételéhez. Azok közé a diákok közé tartozott, akiknek érdekes tehetsége azonnal föltűnik. Az is kiderült (akkor vagy egy későbbi beszélgetés folyamán?), hogy irodalmi törekvései vannak, még hozzá nemcsak a szokásos tapogatózó, önfelismerő kísérletezés, hanem komplett életterv formájában. Ebben a projektben szerepelt egy Velence-regény, s később, Dunajcsik egyik novellájának író-hőse kapcsán szó esett holmi elvetélt Velence-regényről.

A *Víziváros*, amely az adottnál is vízibb várossá teszi Budapestet, talán ehelyett keletkezett.

Budapest képzelt és lehetséges vizei valamiféle topográfiai költészet formájában jelennek meg azokban a levelekben, amelyeket a regény hőse szerelmének, Christine-nek ír. Az első levél udvarlásképpen csillogtatja a képzeletet, hogy létrehozza a Vízivárosban lakó francia lány számára a városrész mitológiáját. Egy Vízházról regél, amely valaha ellátta vízzel a Várnegyedet (nem azonos Ybl utóbbi kávéházaként, vendéglőként, kaszinóként stb. hasznosított neoreneszánsz kioszkjával), s amely közlekedő-helye volt a budapesti vizek, a termálforrások tündéreinek, annak a három habléánynak, aki megnyitotta a Rudas-, a Rác- és a Gellért-fürdőt, s aki udvarhölgye volt a Duna királynőjének, amikor meglátogatta az ifjú Ferenc Jóskát.

A következő levél újabb száz évvel visszapörgeti az időt, hogy rögzítse a későbbi Vásárcsarnok, a Szent Anna-templom és az Erzsébet-apácák kolostora határolta (Batthyány) tér egykori – csak képzelet szülte – öböl- és kikötő-voltát, vízipiact, illetve vízivásár-jellegét.

A harmadik levél Reitter Ferenc nevezetes 1865-ös tervét, a mai Nagykörút (szintén lényegében Reitter által tervezett) nyomvonalán létesítendő hajózható Duna-csatornát álmódja valósággá. „Hiszen így már minden alapja megvan a városnak, hogy Velencét és Amszterdamt tekintse példaképének, sőt hogy maga is felzárkózzon az Európa legszebbjei között emlegetett vízi városokhoz, mint amilyen Brugge, Stockholm vagy Szentpétervár.”

A negyedik levél a fantázia eksztatizálásának következő állomásaként a Pannon-tenger valamifajta fennmaradását vizionálja, a regényt lezáró ötödik pedig a víziváros-téma palinódiájaként a Duna kiszáradását lázálmodja végig.

Ezek a levelek hordozzák a regény urbanisztikai, hidrogeológiai, balneológiai poézisét, fantazmagóriáit. A másik serpenyőben a kalandos szerelmi történet van, amely rész-

*Jelenkor Kiadó
Budapest, 2021
252 oldal, 3499 Ft*

ben maga is városi körséták formájában jelenik meg, a leírások szintjén a realitáshoz közelebb eső módon, az elbeszélés, a *story-line* tekintetében olykor jól, olykor bántóan rítkóan elrugaszkodva a valószerűtől.

Kedvencem „a Várnegyed panorámájából valóban lenyűgöző pofátlansággal kiemelkedő” Lónyay-Hatvány-villa lélegzetelállító technikai innovációjának megragadó leírása, hogy ugyanis az újraépített ház falait ki lehet nyitni-fordítani. „Amitől persze hirtelen elképzelhetlenül levegőssé, könnyűvé és légiessé változott a korábban még monolitszerűen zárkózott épület... És annyira más volt ez, olyan abszurd módon és hihetetlenül gyönyörű, nagylelkű és bátor, annyira eltért mindentől, amit tudni véltünk a körülöttünk lévő világról, az épületekről, az országról, és ahogyan annak lakói viszonyultak a falakhoz, amik között az életüket élték, [...]” Megszakítom itt az idézetet, hogy felhívjam rá a figyelmet, az eddig remek kétoldalas főlelevenítő leírás itt hirtelen befordul – s ez nem ritka máshol sem a könyvben – egy banális, klisészerű és némiképp giccses morálba: „hogy hirtelen nemcsak a mi apró személyes problémáink tűntek nevetségesen kicsinyesnek és jelentéktelennek ehhez a szelíd és szelídségében mégis lenyűgöző erőhöz képest, hanem minden más is, ami még nem volt rendben ezen a földön”.

Az elbeszélés egyik kiemelkedő darabja, amikor az író megidézi Marcel Proust regényfolyamából Charlus báró és Jupien, az ifjú szabó híres násztáncát, és laza vonásokkal megismétli egy pesti kávézó nyilvános terében és mellékhelyiségében.

Ám persze az író talán eredendő jellegzetessége, sznobizmusa ebben a jelenetben is átüt, s attól függően, hogy önironikusan reflektál-e rá (mint legtöbbször nagy példaképe, Szerb Antal), vagy csak naivan képviseli, szolgál erényére vagy ártalmára szövegének. A művelt utalások (és jelöletlen idézetek) garmadája hímezi könyvét a Voynich-kézirattól Marina Abramović és Ulay találkozásáig, s az utolsó oldal tartalomjegyzéke alapján még az a meglepetés is éri az olvasót, hogy az eddig csak spáciumokkal tagolt szöveg hat fejezetre tagolódna, s ezek egy-egy Italo Calvino-, Ottlik Géza-, Szerb Antal-, Bodor Ádám-, Marcel Proust-, Nádas Péter-mű címét viselik.

Naiv sznobizmus és giccs kéz a kézben jár, hiszen a giccs vagy a giccsesség a magas kultúra repetitív kiaknázása. Az a történetyszál, hogy egy főpap eléri azt, amihez a magyar történelemben először és utoljára fél évezrede állt közel a magas klérus egy tagja, Erdős Renée tollára méltó.

De a legtúlzóbb lehetetlenség az, hogy a főhős néhány sor erejéig megidézett szakdolgozati konzulense, Glatter professzor (közismerten Radnóti, a költő névmagyarosítás előtti neve) akár a Múzeum körüti egyetemi folyosón, akár a világegyetem bármely pontján *vaníliás* szivart szívott volna.